

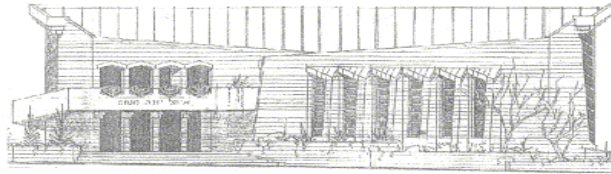
Ohel Yonah Menachem

Synagogue &
Community Center

Rabbi David Spektor

דוא"ל:

vaad@ohelyonah.com

אוהל יונה מנחם

בית כנסת
ומרכז קהילתי

הרב דוד ספקטור

אתר אינטרנט:

www.ohelyonah.com

כשרות סוכה לנצח (של אלומיניום), סוכת פרגולה (של עץ), וסכך לנצח

שו"ת עם הרב דוד אברהם ספקטור, רב הקהילה

שאלה:

1. האם מותר להשתמש ב"סוכה לנצח" של אלומיניום ?
2. האם פרגולה כשרה לסוכה ?
3. האם "סכך לנצח" כשר ?

תשובה:

- א. "סוכה לנצח" של מסגרת ("מעמיד") אלומיניום היא כשרה, אבל לא מהודרת.
- ב. לכתחילה יהדר וישתמש במסגרת של עץ (כגון "פרגולה").
- ג. מותר לכל הדעות לחזק את דפנות הסוכה במסמרים ובחוטים, אם הם יכולים לעמוד גם בלי זה.
- ד. מותר לחזק בחוטי פשטן את הסכך, כדי שלא יעוף ברוח.
- ה. מותר לחזק במסמרים את המסגרת של עץ המונחת על המחיצות והמעמידה ומחזיקה את הסכך.
- א. פרגולה של עץ כשרה לסוכה ולכתחילה יחדש בה דבר לפני חג סוכות ויוסיף מעט סכך (8 X 8 ס"מ), כגון ענף מעץ לולב, על הפרגולה.
- ב. בבניית הפרגולה יש לבנות קודם את המחיצות ואחר-כך ישים עליהן את הסכך או הקרשים לצל.
- ג. אם עושה מסגרת של עץ ברוחב 8 ס"מ מסביב לגג של הפרגולה (כעין כותרת ונחשב כתחילת המחיצות), אז מותר לשים הסכך עליו, עוד לפני המחיצות השלמות.
- ד. שתי המחיצות שלימות (אפשר קיר של בית) צריכות להיות לפחות בגובה 80 ס"מ (כגון גדר רשת) והמחיצה שלישית צריכה להיות לפחות באורך 56 ס"מ.
- ה. המחיצות חייבות להיות מתחת לסכך (אפילו בקו דמיוני).
- ו. לכתחילה טוב שישים את קרשי הגג של הפרגולה במרחק של לפחות 24 ס"מ זה מזה ולפני סוכות ישים עליהם סכך כשר.
- ז. אם עושה הסכך של הפרגולה מקרשים, יקפיד שהרוחב כל קרש יהיה פחות מ-8 ס"מ (ובשעת הדחק פחות מ-32 ס"מ).
- ח. בפרגולה עם מחיצות כשרות וקרשים ברוחב 32 ס"מ ויותר כסכך, ירים לפני סוכות כל הקרשים ויניח אותם בחזרה "לשם סוכה".

3. מותר להשתמש בסכך לנצח

מקורות והערות:

- א1. וכך נפסק בשולחן ערוך אורח חיים סימן תרל סעיף א "כל הדברים כשרים לדפנות ...", על-פי המשנה. במסכת סוכה פרק א משנה ה: "וכלן כשרות לדפנות", ואפילו "מחיצות של ברזל", כמובא בתלמוד בבלי מסכת סוכה ב., וכל שכן מסגרת אלומיניום של סוכה לנצח. וכן מביא הרב יוסף דב סולוביצקי זצ"ל בספרו הררי קדם ס' צט בשם סבו הרב חיים מבריסק זצ"ל שכך היה מורה הלכה למעשה. "דפשוט דכשר לכתחילה להעמיד הסוכה על גבי דבר המקבל טומאה ושאינו גידולי קרקע כמחיצות של ברזל."
- וכן פוסק בשולחן ערוך אורח חיים סימן תרל סעיף יג: "הסומך סוכתו על כרעי המטה והכרעים הם מחיצות... כשרה". ומפרש שם משנה ברורה סימן תרל ס"ק נט: "דאף דמעמיד ע"ג מטה שהיא מקבלת טומאה לא איכפת לן בזה דקבלת טומאה על הסכך נאמר ולא על הדפנות."
- ב1. וכך פוסק במשנה ברורה סימן תרל ס"ק נט: "לכתחלה נכון להזהר בזה (במעמיד של ברזל), כי יש מן הפוסקים שמחמירים בזה."
- המקור להידור הזה מובא בתלמוד ירושלמי מסכת סוכה פרק א', הלכה ו' על פי גירסת האור זרוע ח"ב, הלכות סוכה ס' רפט: "כתיב 'וְסִכְתְּ עַל הָאֶרֶץ אֶת הַפְּרִכָּת' (שמות מ, ג). מכאן שהדופן קרוי סכך ומכאן שעושים דפנות בדבר שאינו מקבל טומאה." ולכן לפי גירסת האור זרוע בירושלמי אסור לעשות המסגרת של הסוכה מאלומיניום (שמקבל טומאה כברזל) אלא היא צריכה להיות מעץ (שאינו מקבל טומאה).
- וכן מביא דבריו הרמ"א בדרכי משה או"ח ס' תרל, ס"ק א. וכן בתלמוד בבלי מסכת סוכה דף ז: סובר רבי יאשיה, ש"מחיצה כסכך בעינן", שמחיצה, המסגרת צריכה להיות כשרה כמו הסכך, זאת אומרת מעץ ולא מברזל ואלומיניום. אבל הלכה נפסקה כרבנן שחולקים עליו, וסוברים שאין כשרות המחיצה צריכה להיות ככשרות הסכך.
- מכל מקום הרשב"א והר"ן לדעת הר"י פוסקים, שהדפנות צריכות להיות כשרים בלי מעמיד שפסול מן תורה, כגון ברזל ולכן בעל נפש לכתחילה יחדר כדעתם כפי שנפסק במשנה דלעיל ובביאור הלכה ס' תרל ד"ה כל הדברים ומוסיף שם עצה איך להדר במסגרת של ברזל: "יעמיד קונדסין (עמודי עץ) בקרנותיה (בפינותיה) של הסוכה תחת הסכך שיהיו הם המעמידין הסכך (ולא המסגרת ברזל ואלומיניום של סוכה לנצח) דזה לכולי עלמא (לפי כל הדעות כשר לכתחילה)".
- מכל מקום מה שמניחים קרשים של עץ על המסגרת של ברזל ועל הקרשים האלה מניחים סכך, זה כשר, אבל לא מהודר. הסיבה לכך היא מפני שעדיין המעמיד האמיתי הוא המסגרת של ברזל, שאם מפרקים את המסגרת של ברזל, הסוכה נופלת ואין הקרשים המונחים עליה מעמידים כלל את הסכך.
- ועם כל זה גם לדעת השלחן ערוך שסובר שמותר מסגרת ומעמיד של ברזל, מכל מקום המסגרת של ברזל שמונחת על המסגרת העומדת לא נחשב רק כמעמיד אלא כחלק מהסכך עצמו ולכן צריך להיות כשר כמו הסכך ולכן יש לשים על המסגרת הברזל קרשים כשרים של עץ. בדומה לזה פוסק השלחן ערוך והרמ"א (תרכט, ז) שאסור לשים סולם עם חורים לשלבי הסולם, הנחשב ככלי המקבל טומאה (משנה ברורה שם ס"ק ז) מעל המחיצות של ברזל, כדי להחזיק את הסכך, מפני שהסולם נחשב כחלק מהסכך עצמו (מגן אברהם תרכט, ס"ק ט וכן מסביר הרב יוסף דב סולוביצקי זצ"ל בהער קדם ס' צט) ולכן צריך להיות כשר כסכך עצמו ולא נחשב כמעמיד בלבד.
- ג1. וכך כותב החזון איש הלכות סוכה ס' קמג, סעי' ב: "אם הכלונס (עמוד עץ) נסמך על הכותל ומחזקו במסמר שלא ישמט ממקומו בשעת עריכת הסכך עליו, לית לן בה (זה מותר), כיון שעומד בלא מסמר."
- ד1. אמנם השלחן ערוך (תרכט, סעי' ה') אוסר לסכך בחבלים של פשטן, אבל להעמיד את הסכך בו מלמטה או מלמעלה מותר מפני שמותר להעמיד בדבר שפסול רק מדרבנן וחוט פשטן (מעובד) הוא רק פסול מדרבנן כפי שכתב שם במשנה ברורה (סימן תרכט ס"ק יב): "מפני שאין צורתו עומדת עליו ומחזי (ונראה) כאילו אינו מגידולי קרקע."
- ה1. וכך כותב במשנה ברורה סימן תרכט ס"ק כג: "כשאין להסולם נקבים והשליבות תקועין על היריכות **במסמרים** הם בכלל פשוטי כלי עץ שאין מקבלין טומאה אף מדרבנן."
- אם מדין מעמיד יש לומר שהמסמרים באים רק לחזק את המסגרת של עץ המונחת על הדפנות ומעמיד את הסכך וגם בלי המסמרים מסגרת העץ לא תיפול ברוח מצויה כעין מה שכתב החז"א ודבריו מובאים לעיל ב: ג1 לענין הדפנות.
- ועוד שאפילו אם נאמר שהמסמרים הם חלק מהסכך (כהסברו לעיל של הרב סולוביצקי לענין סולם המונח על דפנות הסוכה ומחזיק את הסכך והוא בעצמו גם חלק מהסכך) והמסמרים של ברזל הם סכך פסול, מכל מקום גודלו של כל מסמר הוא פחות מד' טפחים שפוסל את הסכך, כדברי השולחן ערוך ריש ס' תרלב סעי' א', ש"סכך פסול פוסל באמצע בד' טפחים, אבל פחות מד' (טפחים, דהיינו 32 ס"מ) כשרה".
- א2. הטעם הוא, מפני שהפרגולה נעשה לשם צל, כפי שנפסק בשולחן ערוך אורח חיים סימן תרלה: "סוכה, אע"פ שלא נעשית לשם מצוה, כשרה והוא שתהיה עשויה לצל, כגון סוכת... רועים..."
- ומפרש שם במשנה ברורה סימן תרלה ס"ק ג: "רועים - שעשו סוכה בשדה לישב בתוכה מפני השרב ושומרים צאנם." וזה דומה לפרגולה שגם עשו לצל כדי לישב בתוכה מפני קרני השמש והשרב.
- מכל מקום אם בנה הפרגולה, יחדר ולכתחילה יחדש בה דבר, כפי שכותב בשולחן ערוך אורח חיים סימן תרלו סעיף א: "סוכה ישנה, דהיינו שעשאה קודם שיכנסו שלשים יום שלפני החג, כשרה ובלבד שיחדש בה דבר עתה בגופה לשם החג, ואפילו בטפח על טפח סגי (מספיק) אם הוא במקום אחד."
- אמנם מעיקר הדין הפרגולה נעשה לשם צל, מותר גם בלי חידוש דבר, כפי שכותב במשנה ברורה סימן תרלו, ס"ק ג: "... דאפילו אם עשאה שלא לשם חג, רק לשם צל בעלמא גם כן כשירה", מכל מקום, כותב שם במשנה ברורה ס"ק ד: "יחדש בה דבר ... לכתחלה ולמצוה בעלמא."
- ומקור דבריו נמצא בתוספות מסכת סוכה דף ט: "סוכה ישנה (אפילו נעשה לצל יותר מ-30 יום לפני חג סוכות) בית הלל מכשירים - בירושלמי תני צריך לחדש בה דבר חבריא אמרין טפח... " זאת אומרת שאף שדעת בית הלל המובאת במשנה, שהלכה כמותם, סוברים שסוכה לצל, כמו פרגולה שנעשה משך השנה, אפילו יותר מחודש לפני סוכות, תמיד כשרה, מכל מקום מביאים התוספות שזה לפי הבבלי, אבל לפי הירושלמי, גם לדעת בית הלל צריך לחדש בה לפחות טפח.
- וכן כותב הרה"ג הרב ישראל מאיר לאו שליט"א, הרב הראשי לתל-אביב-יפו ולפנים הרב הראשי לישראל במאמרו המקיף בנושא "כשרות פרגולה לסוכה" בתחומין כא, עמ' 51: "אפשר המוסיף ענף מעץ הלולב ומניחו

על קרשי הפרגולה קיים בכך את מצות חידוש הדבר למהדרין. ועוד מוסיף שם כיד ה' הטובה עליו: "בשולי הדברים: אנו משתדלים ליפות את הסוכה ולנאותה בקישוטים רבים. מן הראוי לייפותה גם מבחינה הלכתית, שתהא כשרה לכל הדעות."

2ב. כך כותב הרמ"א אורח חיים סימן תרלה: "אין לעשות הסכך קודם שיעשה הדפנות." והטעם כותב במשנה ברורה סימן תרלה, ס"ק ט: "דבעינן (שאנו צריכים) בשעה שהוא עושה הסכך יהיה נעשה לשם צל דהיינו אוהל וכל שאין מחיצות אלא גג לחוד אין קרוי אהל ואם יעשה אח"כ המחיצות הוי ולא מן העשוי." וזה שלא כערך השלחן תרל"ה, סעי' ח' שמקיל בזה: "ובוודאי אין זה רק זהירות בעלמא, דאיזה פסול יש בעשיית הגג קודם הדפנות... מכל מקום יש חוששים לדעה זו". ובני ישראל יוצאים ביד רמ"א האוסר לכתחילה בזה.

2ג. זו העצה של הרמ"א שאין צורך לבנות מחיצה שלמה אלא "אם עשה טפח סמוך לסכך, מותר לסכך קודם שיעשה שאר דפנות". דהיינו שעושה מסגרת של קרש עץ ברוחב טפח (8 ס"מ) כמו כותרת סביב לפרגולה.

2ד. כפי שכתב הרמ"א תרל, סעי' ג: "דופן ז' (טפחים: $8 \times 7 = 56$ ס"מ [חז"א: 70 ס"מ]) שהוא שיעור הכשר סוכה. "ועיין שם בסעי' ב' וג' שיש מצבים שונים שאפילו בפחות משבעה טפחים בפועל, הדופן השלישי של הסוכה כשרה."

2ה. כפי שכותב בשולחן ערוך אורח חיים סימן תרל, סעי' ט: "... אפילו הגג (הסכך של הסוכה) גבוה הרבה ובלבד שיהא מכוון כנגדן (כנד המחיצות שהן בגובה עשרה טפחים - 80 ס"מ); ואפילו אינו מכוון ממש, רק שהוא בתוך שלשה (טפחים) $24 = 8 \times 3$ ס"מ) כנגדו, כשרה."

2ו. כותב השולחן ערוך אורח חיים סימן תרלב סעיף ב: "אור, בין בגדולה בין בקטנה שוים, דבין באמצע בין מן הצד בג' טפחים $(3 \times 8 = 24$ ס"מ) פסולה." ולכן אין הקרשים במרחק של יותר מ-24 ס"מ נחשבים כסכך כשר אלא הם כמעמידים כשרים לסכך שישים לפני סוכות ואין בקרשים האלה משום גזרת תקרה וזה עדיף מסכך של פרגולה שבנוי בצפיפות מקרשים ברוחב פחות מטפח או בשעת הדחק ברוחב פחות מארבע טפחים.

2ז. השימוש בקרשים ברוחב של 4 טפחים $(4 \times 8 = 32$ ס"מ) כסכך אוסר השלחן ערוך אורח חיים סימן תרכט סעיף יח: "וכן אסרו לסכך בנסרים שרחבן ארבעה, אפילו הפכו על צדן שאין בהם ארבעה; ואם אין ברחבן ארבעה, כשרים, אפילו הם משופים שדומים לכלים, ונהגו שלא לסכך בהם כלל."

וטעם האיסור מבאר במשנה ברורה סימן תרכט ס"ק מה: "שרחבן ארבעה - טפחים שדומין לתקרת הבית וחיישין שמא ישב תחת תקרת הבית שדר בו כל השנה וההוא ודאי פסול דסוכה אמר רחמנא ולא בית של כל ימות השנה."

מכל מקום לא רק קרשים ברוחב 4 טפחים (32 ס"מ) אסור, אלא לפי המנהג בגלל גזרת התקרה אסור להשתמש באף קרש כסכך אפילו אם הוא מאוד דק ולא רחב בכלל. ומחמיר בזה מאוד בערוך השולחן אורח חיים סימן תרכט סעיף לב: "והמנהג הוא מעיקר הדין שהרי עתה נהגו לקרות בתים מנסרים פחותים מארבע ומשלש א"כ פשיטא שיש כאן גזירת תקרה ולכן לא שמענו מימינו לסכך בנסרים אפילו בקצרים כמ"ש בסעיף י"ג וכן בלאטע"ס ובכל מין עץ ולכן אותן המסככים בנסרים קטנים מצויירים אין דעת חכמים נוחה מהם וכ"ש שאין לסכך בשינדלע"ן אמנם במקום שא"א שאין להשיג במה לסכך בהכרח לסכך בנסרים פחות מרוחב ד' אך לא יקבע אותם במסמרים דבכה"ג בית גמור הוא ופסול מן התורה."

אמנם נראה שהמנהג בארץ ישראל להקל בזה אם ברור שבקרש ברוחב כזה לא משתמשים לבניית גגות של בתים. ולכן נראה שבפחות מטפח (8 ס"מ) מותר להשתמש בקרש כסכך, כפי שמובא בספר שלמי מועד פרק כה, עמ' ק, קא. בשם הרב שלמה זלמן אוירבאך זצ"ל: "אודות צורת הסכך שהומצאה באנטוורפן... שעשוי מנסרים שרוחב כל נסר 6 ס"מ ועוביו 3 ס"מ והנסרים חקוקים בתוכם כמו מרזב, כשיורד גשם והמים נוזלים דרך הצינורות שבנסרים, סבר רבינו (הרב שלמה זלמן אוירבאך) שכיון שנסרים אלו שנעשו לסכך הם ארעי (בלי מסמרים), כשרים לסכך בהם לכתחילה."

וכן מביא בספר סוכה כהלכתה (ה, ד, 2) מאת הרב יואל שוורץ שליט"א: "נסרים צרים [פלפונים]... בימינו נהגו להקל בזה, ובלבד שלא יהיו הנסרים קבועים יחד במסמרים, שאז הכל נחשב נסר אחד ופסול כאשר רוחבו ד' טפחים."

ומוסיף שם בהערה יג: "הרבה גדולים, וביניהם החזו"א נהגו לסכך בסכך זה."

ולכן נראה שבארץ ישראל המנהג להקל עד טפח בזה ובשעת הצורך עד ד' טפחים.

2ח. מובא בשולחן ערוך אורח חיים סימן תרלא סעיף ט: "בית המקרה בנסרים שאין עליהם מעזיבה (פירוש טיט וצרורות שמשמין עליהם) ובא להכשירו לשם סוכה, די בזה שיסיר כל המסמרים לשם עשיית סוכה...". ומסביר במשנה ברורה סימן תרלא ס"ק כה: "אפילו הנסרים רחבים ד' - דאע"פ דאלו לא היתה כאן תקרה מתחלה ועכשיו הוא בא לסכך בנסרים של ד"ט לשם סוכה היה פסול מדרבנן וכנ"ל בסימן תרכ"ט ס"א משום גזרת תקרה שלא ישב תחת קורת ביתו ויאמר מה לי זה מה לי חדשה אבל השתא דזו תקרה היתה וזה בא לעשות מעשה להסיר מסמרים שלה ולנענעה לשם סוכה זה מוכיח שידוע שאמרה תורה תעשה ולא מן העשוי ותו ליכא למגזר משום תקרת ביתו."

ולכן גם בפרגולה שיש לה לפחות שתי וחצי מחיצות, שהוא כבית לצל, מותר לשבת תחת הקרשים שאפילו יותר רחבים מד' טפחים (32 ס"מ), אם ינענע אותם, דהיינו שירים ויניח אותם בחזרה לשם סוכה.

3. וכן משמע מדברי השולחן ערוך אורח חיים סימן תרכט סעיף ו: "במחצלת של קנים וקש... אם היא קטנה... אין מסככין בה, אלא אם כן עשאה לסכך... אם היא גדולה, שתמא עומדת לסיכוך ומסככין בה." וכן סכך לנצח בכל הגדלים נעשה לסיכוך בלבד ולכן מותר.

ועוד מובא בענין החיבור בין הדיקטים ע"י כותנה וגזרת התקרה בספר הסוכה עמ' שלו מאת הרב אליהו וייספיש: "סכך הנעשה בצורת מחצלת על ידי חיבור פסי דיקטים דקים ורכים ביותר המחוברים זה לזה דרך קשירה בחוטי כותנה, רוחב כל פס כעין רוחב הפלפון. אמר לי הרש"י אויערבך זצ"ל שדעתו להכשיר בזה ואין בזה משום גזרת תקרה, כיון שהם דקים ורכים מאד ודינם כל מחצלת העשויה לסיכוך."